

Udviklingsstrategi for LAG Viborg

Februar 2008

**LAG Viborg, Lokal Aktionsgruppe under
Landdistriktsprogrammet 2007 – 2013
Formand Bjarne Gommesen
Skovgaardsvej 14, Ulbjerg
8832 Skals
Telefon: 86 69 72 86
E-mail: bjarne_beyer_gommesen@hotmail.com**

D. Udarbejdelsen af LAG Viborgs udviklingsstrategi og gennemførelse

D1. Inddragelse af medlemmer

D2. Inddragelse af det lokale liv

LAG Viborgs strategi ligger i forlængelse af den udarbejdede forhåndsgodkendelse. På bestyrelsens første møder er udviklingsstrategiens mulige indhold blevet debatteret og udviklet. Med ansættelse af LAG koordinatoren, der også blev hyret til at være konsulent på udarbejdelsen af strategien, blev der i forbindelse med bestyrelsesmødet d. 25. oktober 2007 afholdt en workshop. I denne deltog også 3 medarbejdere fra Netværkscentret i Direktoratet for Fødevarerhverv (DFFE herefter) og en konsulent fra henholdsvis Viborg Kommune og Region Midtjylland med ansvarsområder inden for landdistriktsudvikling.

På workshoppen blev der lavet en mindre del af en SWOT analyse, idéer til videreudvikling af vision og målsætninger blev diskuteret i grupper og i plenum. Af materialet fremkommet på workshoppen, den nedsatte følgegruppes input, input fra Viborg Kommune, Region Midtjylland og enkelte LAG medlemmer (opfordret til at deltage via hjemmesiden) blev udkastet til strategien udarbejdet. Dette blev diskuteret, kommenteret og ændret på et bestyrelsesmøde d. 20. november 2007.

Det færdige udkast blev lagt på hjemmesiden til høring blandt medlemmerne fra d. 30. november til d. 14. december. Hørings svar blev indarbejdet, og det strategien blev debatteret og godkendt på et medlemsmøde afholdt d. 16. januar 2008. Herefter fremsendtes strategien til Viborg Kommune og Region Midtjylland til administrativ godkendelse. LAG Viborg modtog godkendelserne fra Region Midtjylland og fra Viborg Kommune ultimo januar 2008. Herefter fremsendelse til DFFE senest 4. februar 2008 til endelig godkendelse.

I Viborg Kommune er der udarbejdet borgerplaner i 40 – 45 af de 90 landsbyer. Disse planers indhold er blevet aktivt brugt under strategiens udarbejdelse. Fremover vil samarbejdet blive udbygget med borgerforeningerne i landsbyerne, lokalråd, landbyråd, Viborgegnens Landdistriktsråd (som er repræsenteret med 3 medlemmer i LAG Viborgs bestyrelse), Landsbykæden i Bjerringbro og Tænketanken for Rødkærnsbro og Omegn. LAG Viborg vil opfordre til, at disse forskellige foreninger deltager i LAG Viborgs generalforsamling og informations- og debatmøder. LAG Viborg ønsker på denne måde at få en stor kontaktflade til og samarbejde med alle borgere i landdistrikterne.

LAG Viborg vil på den årlige generalforsamling ikke kun afholde generalforsamlingen, men udvide denne til også at give medlemmerne lejlighed til at debattere og beslutte, i hvilken retning LAG Viborg skal udvikle sig i. Medlemmerne kan være med i beslutningen om, hvordan og hvilke samarbejds muligheder LAG Viborg aktivt kan indgå i. Eksterne oplægsholdere vil også kunne bidrage. LAG Viborg anser kommunikationen og samarbejdet med både medlemmer og alle øvrige interessenter som meget væsentlige for at kunne opfylde målsætningerne.

LAG Viborg vil fortsætte med at lægge dagsordener, bestyrelsesreferater, Nyhedsbreve, orientering om godkendte projekter og andre relevante informationer ud på LAG Viborgs hjemmeside. Udviklingsstrategien, retningslinier for projektansøgere og gode idéer og erfaringer fra andre LAG'er vil ligeledes være tilgængeligt på hjemmesiden. En Idékasse, hvor medlemmer og andre kan komme med forslag og kommentarer til gennemførelsen af LAG Viborgs udviklingsstrategi vil også blive etableret.

Der påtænkes pt. ikke at nedsætte arbejdsgrupper inden for LAG Viborg, da der

allerede inden for Viborg Kommunes område er et stort antal foreninger og grupper, der arbejder med landdistriktsudvikling.

Bestyrelsen vil målrettet forsøge at få flere medlemmer til LAG Viborg ved at være synlige i landdistriktsudviklingen i kommunen.

LAG Viborg ønsker at fremme samarbejde og udviklingsmuligheder med Landbo-organisationer, Erhvervslivet, Uddannelsesinstitutionerne og Turistforeningen for Viborg og Omegn. Viborg Idrætsråd ønsker at samarbejde. Landbo MidtØst er positive og har allerede foreslået konkrete samarbejds-muligheder. Flere bestyrelsesmedlemmer repræsenterer udover den lokale Borgerforening også landbruget.

Turistforeningen for Viborg og Omegn er meget positive over for samarbejde og ønsker mere information om eventuelle projektmuligheder til deres medlemmer. Viborg Erhvervsråd er ligeledes meget positive over for samarbejde inden for de fælles interesser inden for Landdistriktsprogrammet. Erhvervsrådet har fokus på at få iværksættere til at etablere sig i landområderne frem for kun i byerne. Netværksdannelse blandt alle fødevarerproducenter inden for Viborg Kommune er også et fokusområde.

D3. Inddragelse af offentlige myndigheder

Viborg Kommune og Region Midtjylland har lagt et stort arbejde i etableringen af LAG Viborg. Forhåndsgodkendelsen blev udarbejdet af kommunens Plan- og Udviklingsafdeling i samarbejde med bestyrelsen. Frem til ansættelsen af en koordinator har Viborg Kommune ligeledes stillet arbejdskraft til rådighed til sekretariatsbistand.

Både kommunen og Region Midtjylland har bistået med gode råd og erfaringer ved udarbejdelsen af strategien. LAG Viborg vil

deltage aktivt i netværksmøder arrangeret af Region Midtjylland.

LAG Viborg vil samarbejde med Region Midtjylland, Vækst Forum og Viborg Kommune om fælles projekter og aktiviteter inden for LAG Viborgs udviklingsstrategi. Regionens og kommunens strategier matcher i særlig grad LAG Viborgs på følgende:

I Udviklingsstrategien "Fornyelse og Vækst" fra Region Midtjylland med de strategiske indsatser på uddannelse og kompetence, på innovation og på iværksætteri er der fokus på udvikling af land- og yderdistrikterne. Udviklingsinitiativer i Regionen skal inddrage virksomheder og andre relevante aktører i udviklingsprocessen. Konkret fokuserer Regionen på erhvervsudvikling og bosætning igennem udviklingen af partnerskaber og samarbejder, forskønnelse i landsbyer og i det åbne land samt på generel profilering af landdistrikterne. Inden for erhvervsudviklingen sættes der på fødevarerproduktion og oplevelsesindustri. Naturområderne skal udvikles af hensyn til naturen selv og til rekreation, bosætning, turisme, m.m. På forskønnelse og byfornyelse kan eksempelprojekter igangsættes, således at modeller etableres til videre inspiration.

I strategien for Viborg Kommune – "Vilje, vækst og velfærd" er der fokus på bl.a. et attraktivt erhvervmiljø, på børnene og børnekulturen og ikke mindst på levende byer og lokalsamfund. Kommunen ønsker at bruge det aktive foreningsliv som drivkraft, og hvor kommunen støtter aktivt op.

Lokaldemokratiet og foreningslivet skal virke nedefra og bygge på initiativer og idéer i de enkelte lokalsamfund. Viborg skal fremmes som attraktiv bosætningskommune blandt andet gennem forskønnelse af byer og landsbyer, det skal gøres attraktivt for kvalificeret arbejdskraft at bosætte sig i kommunen, herunder udvikling af den kollektive trafik. For børnene vil kommunen i samarbejde med lokale foreninger, klubber og

institutioner udvikle nye projekter samt aktiviteter og kulturtilbud, der understøtter børnenes kreative og sociale kompetencer.

D4. Rolle- og opgavefordeling imellem formand, bestyrelse og koordinator

Bestyrelsen i LAG Viborg har blandt sine ansvarsområder at arbejde for gennemførelsen af mål og aktiviteter, der er fastsat i strategien samt at prioritere og indstille projektansøgninger til afgørelse i DFFE inden for de økonomiske rammer, der er givet LAG Viborg i Landdistriktsprogrammet 2007-13. Formanden påser, at de forhold, der kræves i lovgivning, vedtægter og forretningsorden overholdes.

LAG Viborg har ansat en koordinator, som blandt andet har til opgave at fungere som rådgiver i forbindelse med påbegyndelse og gennemførelse af projekter samt føre tilsyn med at projekter gennemføres i henhold til projektansøgning og godkendelse. (se yderligere under afsnit F3.2).

E. Analyse af området

E1. Det geografiske område.

LAG Viborg afgrænser sig til Viborg Kommune, der er beliggende midt i Jylland med kommunegrænser til Vesthimmerlands, Mariager Fjord, Randers, Favrskov, Silkeborg, Ikast-Brande, Herning, Holstebro og Skive kommuner.

Kommunen er resultatet af en sammenlægning mellem Viborg Kommune og de fem landkommuner Bjerringbro, Karup, Møldrup, Fjends, Tjele samt en mindre del af Aalestrup Kommune. Viborg Kommune er efter sammenlægningen Danmarks næststørste kommune målt i km² (1422 km²) og den niendestørste målt på indbyggere (91.409 pr. 1/1 2007).

Naturmæssigt er LAG Viborg et varieret område, som kendetegnes af landbrugsjorder, hedearealer, bakkelandskaber, plantager og skove, såvel som fjordstrækninger, vandløb

og søer. Af lokaliteter med tilknytning til det våde element kan fremhæves den Limfjordsstrækning, som omfatter Hjarbæk Fjord og Lovns Bredning, en række søer, hvoraf de største og mest kendte er Tjele Langsø, Tange Sø og Hald Sø, samt Gudenåen, Nørreå, Karup Å, Skals Å og Simested Å. Til de mest kendte og iøjnefaldende naturområder hører Karup Hedeslette og Alheden, Dollerup Bakker, Ø Bakker, Kongenshus Mindepark, Daugbjerg Dås og Ulbjerg Klint.

LAG Viborg er ligeledes hjemsted for en række lokaliteter med kulturhistorisk værdi. Det drejer sig blandt andet om Hærvejen, som udspringer i Viborg, Kalkgruberne i Mønsted og Daugbjerg, Hvolris Jernalderlandsby, Tangeværket og Elmuseet, Skjern Voldsted, Tjele Gods og Lynderupgård. Der er mange interessante lokaliteter inden for Viborg Kommune – alle kan dog ikke nævnes her.

E2. Områdets socioøkonomiske forudsætninger og aktuelle problemer

Viborg er en af landets største kommuner. Kommunens hovedby er Viborg, som med knap 35.000 indbyggere, en placering midt i kommunen, mange offentlige og private arbejdspladser samt et bredt udbud af service- og kulturtilbud, er et naturligt centrum for kommunen. Bjerringbro er med godt 7.000 indbyggere kommunens næststørste by. Den er hjemsted for en af Danmarks største virksomheder. Den øvrige del af kommunen er præget af mindre byer med under 3.000 indbyggere, landsbyer og deciderede landdistrikter med meget få indbyggere. Alle statistikker og tal brugt her dækker den samlede nye Viborg Kommune (tilbage til 2002).

De store landdistrikter afspejler sig tydeligt i befolkningstætheden, der i Viborg Kommune er på 64 indbyggere pr. km² mod 126 pr. km² på landsplan. I landdistrikterne (dvs. Viborg Kommune fraregnet Viborg by og Bjerringbro) er befolkningstætheden 35 indbyggere pr. km².

Tabel 1: Fakta om Viborg Kommune.

Bytype	Antal byer	Indbyggere
3.000 indbyggere eller mere	2	41.995
1.000-2.999 indbyggere	9	14.966
500-999 indbyggere	12	8.139
200-499 indbyggere	17	5.167
Landområder		21.036
Viborg Kommune		91.409

Kilde: Befolkningsprognose for Viborg Kommune

Tabel 1 viser, at 34.339 eller hvad der svarer til 37,6 % af borgerne er bosiddende i landdistrikter eller byer med 200-1.000 indbyggere. Når landsbyer med imellem 1.000 og 2.999 indbyggere inkluderes er der 49.308 indbyggere svarende til 53,9 % i landdistrikterne.

E3. Befolkningsudvikling

Befolkningstilvæksten har overordnet set været positiv inden for Viborg Kommune i perioden fra 2002-2007. Tabel 2 viser, at Viborg Kommune i perioden 2002-2007 har gennemlevet en befolkningstilvækst, som ligger betydeligt over Danmarks gennemsnitlige tilvækst på 1,5 %.

Tabel 2: Befolkningsudvikling i de forskellige bytyper og landområder

	2002	2007	Vækst 2002-2007
Danmark	5.368.354	5.447.084	1,5 %
Viborg Kommune	88.280	91.409	3,5 %
Landdistrikter Viborg Kommune ¹	48.060	49.308	2,6 %
Viborg Kommune (landdistrikter)			
Byer 1.000-2.999 indbyggere	14.184	14.966	5,5 %
Byer 500-999 indbyggere	7.668	8.139	6,1 %
Byer 200-499 indbyggere	5.027	5.167	2,8 %
Landområder ²	21.063	21.036	-0,1 %

Kilde: Befolkningsprognose for Viborg Kommune og Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk.

Det fremgår, at byer med 500 indbyggere og derover har haft betydelig befolkningstilvækst de seneste år (6,1 %), mens tilvæksten i byer med 200-499 indbyggere har været mere moderat (2,8 %). Landområderne, herunder byer med op til 199 indbyggere, har oplevet en stagnerende befolkningstilvækst (0,1 %). Indbyggertallet i Viborg by er til sammenligning øget med 4,9 % i perioden.

En anden tendens er, at den befolkningsmæssige tilvækst er mest udpræget i de byer, som ligger tæt ved Viborg. Omvendt oplever mange byer og landområder i udkanten – ikke mindst i den vestlige del – af kommunen stagnation og i visse områder affolkning.

Befolkningsprognosen for Viborg Kommune 2007-2022 forudser, at de skitserede udviklingstræk forstærker sig yderligere frem mod 2022, hvor befolkningen i det åbne land og i byer med op til 199 indbyggere forventes at være faldet med 7 % med mindre, der ydes en indsats for at hindre denne udvikling.

¹ Landdistrikter omfatter her byer med op til 3.000 indbyggere samt det åbne land.

² Landområder omfatter det åbne land og landsbyer med op til 199 indbyggere.

E4. Flyttemønstre

Viborg Kommune har i perioden 2001-2006 haft en nettotilflytning på 2.438 personer. Byerne med over 1.000 indbyggere eller derover har inklusiv Viborg og Bjerringbro haft en nettotilflytning på 3.130 personer, mens nettoaflytningen i det åbne land og byerne med op til 500 indbyggere samlet beløber sig til 1.129 personer.

E5. Infrastrukturelle forhold

Viborg Kommune er ikke begunstiget med motorvejsstrækninger, og specielt områderne i den vestlige del af kommunen har langt til motorvej. Kommunen er bedre stillet, hvad angår hovedveje, idet henholdsvis hovedvej 13, 16 og 26 går gennem kommunen. Disse er meget stærkt trafikerede – selvfølgelig stærkest i myldretiderne og præget af meget tung trafik. Politisk er der primært fokus på infrastrukturen til og fra Viborg by.

Jernbanestrækningen Langå-Struer passerer gennem Viborg, hvor Bjerringbro, Rødkærsbro, Viborg og Stoholm er stationsbyer. Omdrejningspunktet for den lokale busstrafik er Viborg, hvor de fleste busforbindelser har destination. Koordineringen af busruterne er i visse områder mangelfuld. Der mangler busruter på tværs af kommunen. Flere lokale busruter desuden er truet af nedlæggelser. Lufthavn Karup har flere daglige afgang til og fra København.

De fleste større byer i Viborg Kommune har bredbåndsdækning, men i mange mindre byer og i de egentlige landområder er det stadig ikke muligt at få bredbåndsforbindelse.

E6. Øvrige socio-økonomiske fakta

Antallet af beskæftigede i Viborg Kommune er steget i perioden 1994-2004 med godt 2.300, fra 45.186 til 47.555 personer. I 2004 havde Viborg Kommune 49.562 arbejdspladser.

Nettotilflytningen til byer med 500-999 var i tidsrummet 437 personer.

Viborg og Bjerringbro samt Stoholm, Frederiks, Løgstrup, Løvel, Ørum og Hald Ege har haft stor nettotilflytning. I kommunens yderområder er tendensen, at byerne har en mere begrænset vækst i tilflytningen, hvor flere byer konkret oplever en nettoaflytning.

I 2007 er skattegrundlaget i Viborg Kommune 131.417 kr. pr. indbygger, mens det tilsvarende er 143.955 kr. pr. indbygger på landsplan.

E7. Nærværende problemstillinger og udfordringer

Som beskrevet ovenfor oplever de forskellige områder i Viborg Kommune vidt forskellige udviklingstræk. Helt konkret vil mange af de små landsbyer og landområder – specielt i kommunens yderområder – opleve befolkningsmæssigt stagnation eller tilbagegang de kommende år. Risikoen er, at landområder og landsbyer affolkes og bygninger forfalder, medmindre der ydes en ekstra indsats for at gøre områderne langt mere attraktive for at kunne tiltrække nye tilflyttere.

Viborg Kommune har store udfordringer inden for de kommunale serviceydelser i de tyndtbefolkede områder. Man står overfor en række strukturtilpasninger inden for bl.a. skoleområdet, ældreplejen og bibliotekerne. Tilpasningerne vil efter al sandsynlighed medføre lukninger. Flere af de små institutioner i de tyndest befolkede områder er allerede lukningstruede. Sådanne lukninger harmonerer meget dårligt med ønsket om attraktive levevilkår på landet, som der landspolitisk lægges op til at udvikle yderligere via det EU støttede Landdistriktsprogram. Landbefolkningen ønsker dialog om serviceydelserne, herunder også fritids- og idrætstilbud.

Viborg Kommune er som beskrevet en ny og stor kommune, hvad angår både befolkningstal og geografi. Der er langt fra Hammershøj i kommunens østlige del til Vridsted i vest eller fra Hvam i nord til Kølvrå i syd. Det er derfor vigtigt, at der skabes et bedre lokalkendskab, og at relationerne på tværs af de gamle kommuneskel styrkes, så der kan skabes grundlag for erfaringsudveksling og samarbejde. Samtidigt ligger der en vigtig opgave i at styrke samfundene i de forskellige egne, så det generelt bliver mere attraktivt at flytte til kommunen og ikke mindst, ikke at fraflytte områderne.

Lokalområderne i Viborg Kommune har meget forskellige traditioner for at udvikle og engagere sig i projekter, som bidrager til at styrke lokalsamfundene. De forhenværende Mølstrup og Tjele Kommuner deltog i Leader+ programmet fra 2000-2006. Mange af lokalområderne har her gode erfaringer med at udvikle og engagere sig i lokale udviklingstiltag. Den øvrige del af kommunen har ikke deltaget i Leader+ programmet, og i mange områder er erfaringerne med at planlægge og gennemføre lokalt baserede udviklingstiltag meget begrænsede. Disse områder skal særligt opkvalificeres, således at de får mulighed for at planlægge og gennemføre udviklingstiltag. Dette kan blandt andet ske igennem erfaringsudveksling og netværksdannelse med de mere erfarne områder af kommunen.

E8. Muligheder og potentialer

På trods af de meget forskellige erfaringer med aktiv landdistriktsudvikling i de forskellige områder af kommunen, er der et stort potentiale. Mange mennesker er engagerede i de mange foreninger og råd, der allerede er etableret. Blandt andet er der ca. 90 borgerforeninger, af hvilke 40-45 på nuværende tidspunkt har udarbejdet borgerplaner. Planerne giver et billede af

borgernes ønsker for udvikling i de respektive lokalsamfund.

I mange af kommunens byer er der Lokalråd, der er 4 landsbyråd og et Landdistriktsråd, ViborgEgnens Landdistriktsråd samt Landsbykæden i Bjerringbro og Tænketanken for Rødkærbro og Omegn. Og nu er så også LAG Viborg etableret. Selv om der vil være en del gengangere i de forskellige foreninger og råds bestyrelser, er disse organiseringer et tegn på borgernes engagement i Viborg Kommunes landdistriktsudvikling.

Bosætning, erhvervs muligheder og i det hele taget etablering af attraktive levevilkår i landområderne er formålene for langt de fleste af disse. Børnefamilier skal have trygge rammer om familiens hverdag og gode muligheder for at dyrke sunde fritidsinteresser. Herunder hører at afstanden imellem de forskellige aktiviteter ikke er for stor. Det skal også være muligt at blive ældre på landet forstået således, at der er tilbud og service, der gør det attraktivt for den gruppe af borgere fortsat at bo på landet.

Der er muligheder for markedsføring, branding og imageskabelse for områderne, der er muligheder for udvikling af landsbymiljøerne, hvor den enkelte landsbys særpræg bevares og udvikles. Ønsker, om udnyttelse af tomme bygninger i såvel landsbyer som det åbne land til andre formål end de oprindeligt tænkte, skal kunne tilgodeses. Eksempler herpå er etableringen af Ulbjerg Traktormuseum i 1990'erne i et tidligere kyllingehus og et beboerhus i et tidligere fiskerhus i Sundstrup.

Der er diskussioner om landbruget og dets rolle på landet og i særdeleshed samspillet med andre erhverv og bomuligheder.

Blomstergården i Batum er et eksempel på en professionel virksomhed, der udnytter stedets potentialer til at være et attraktivt besøgssted i et landområde.

Mulighederne for erfaringsudveksling og læren af hinanden er der god baggrund for at opdyrke qua de mange foreninger og råd. Dette indikerer, at de ikke så udviklede

områder af kommunen kan drage nytte af indhøstede erfaringer fra andre områder og derved opnå ønskede udviklingsresultater hurtigere, end hvis de skulle starte fra bunden.

Af andre potentialer og muligheder for at øge bosætning og tiltrækning af tilflyttere er uddannelsesinstitutionerne, herunder Agro Business Park og Forskningscenter Foulum. Der er andre uddannelsesmuligheder, som kan tiltrække studerende og de lærere og andre, der skal arbejde disse steder. Der er som nævnt en nettotilflytning til Viborg. Udbygningen af landdistrikterne skal gøre landsbyer og landområder attraktive for nye tilflyttere, så de kan vælge landet frem for Viborg by. Serviceydelser, transport, fritid, naturen, ro og orden og det hele liv skal derfor kunne tilfredsstilles i landdistrikterne.

Nicheproduktionen inden for kvalitetsfødevarer er med til at brande Viborg området. Udvikling af netværk blandt nicheproducenter inden for egnsfødevarer (også økologiske) og yderligere branding af disse kan være med til at øge interessen og tiltrækningen. Turismeudvikling og den aktive brug af naturen kan øge erhvervs-mulighederne og dermed bosætningen.

Det kan konstateres at med både Viborg Kommunes og Region Midtjyllands fokus på landdistriktsudvikling, har LAG Viborg gode muligheder for at bidrage til en sammenhængende indsats hen imod stærke og bæredygtige lokale samfund.

F. Strategi

F1. Vision

LAG Viborg er et åbent forum, hvor relationerne og projekterne styrkes inden for kommunens grænser og samtidigt kan strække sig langt ud over LAG Viborgs geografiske grænser.

Viborg er en stor kommune, og relationerne på tværs af de gamle kommunegrænser er

endnu ikke opdyrkede. Viborg Egnens Landdistriktsråd har igangsat en proces, som skal bidrage til at mobilisere landdistrikterne og de tværgående relationer. LAG Viborg ønsker gennem åbenhed og samarbejde at bidrage til denne mobilisering.

De udarbejdede borgerplaner, som indeholder borgernes visioner og målsætninger for udviklingen af deres lokalsamfund koncentrerer sig om boliger, byfornyelse, byforskønnelse, infrastruktur, trafiksikkerhed, kultur, natur og serviceydelser. LAG Viborg ser borgerplanerne som et godt redskab for udvikling i landdistrikterne.

Det er ligeledes ambitionen at åbne op for samarbejde med LAG'ere i de omkringliggende kommuner, hvilket ikke mindst i de tyndt befolkede områder kan have mange fordele.

F1.1 Målsætning

Tiltrækning og fastholdelse af husstande/alle typer familier i landdistrikterne ønskes igennem udviklende tiltag, der retter sig mod livsvilkår, kultur, identitet, erhvervs-muligheder og det levende lokalsamfund.

LAG Viborg ønsker at sætte bosætning i landdistrikterne højt på dagsordenen. Der er mange fordele ved at bo på landet, og de gode fortællinger om livet i Viborg Kommunes forskellige landsbysamfund skal frem. Følgende 4 underpunkter skal ses som tværgående hensigter til understøttelse af målsætningen – det vil sige, at en eller flere af hensigterne skal indgå i de støttede projekter:

- LAG Viborg støttede projekter og aktiviteter må gerne række ud over det sædvanlige, være afprøvende, grænseoverskridende – være nytænkende og tilføre kompetencer i tilgangsvinkel, målgruppe eller metode.
- LAG Viborg prioriterer beskyttelse og benyttelse af naturen, kulturen og

kulturarven i lokalområderne. Derfor må disse gerne være en synlig og aktiv del af de støttede projekter.

- LAG Viborg ønsker, at alle aldersgrupper og begge køn skal være en aktiv del af landdistriktsudviklingen, og at projekter planlægges og gennemføres i partnerskaber - gerne utraditionelle.
- LAG Viborg ønsker, at der iværksættes bosætningsfremmende tiltag, der med afsæt i de forskellige landområders og landsbyers kulturelle og sociale identitet giver eksempler på, at ”det er in at bo på landet”.

Viborg Kommune består som tidligere beskrevet af Viborg by med ca. 35.000 indbyggere og et stort opland skabt igennem strukturreformen.

LAG Viborg ønsker med opfyldelse af strategiens målsætning at være med til at skabe en fælles identitet som beboer i landdistrikterne i Viborg Kommune.

F1.2 Indsatsområder

Med baggrund i vision og målsætning har LAG Viborg valgt følgende 3 indsatsområder:

- Mennesker og livsvilkår
- Kultur og erhvervs muligheder
- Det levende lokalsamfund

Alle støttede projekter skal være lokalt forankrede i en aktiv borgerinddragelse. Projekter, hvor indsatsområdet falder uden for LAG Viborgs indsatsområder, vil ikke kunne støttes.

Generelt kan projekter og aktiviteter inden for kompetenceudvikling og informationskampagner kun gives til de lokale aktionsgrupper – dette er ifølge Bekendtgørelserne om Etablering af nye arbejdspladser og etablering af attraktive

levetilstande i landdistrikterne. Dog kan en vis planlægning og udvikling indgå som en integreret del af støttede projekter lige som kompetenceudvikling kan.

Indsatsområderne er valgt med baggrund i det faktum, at der er en nettotilbagegang i befolkningstilvæksten i de i forvejen tyndt befolkede områder i landdistrikterne inden for Viborg Kommune og en meget beskeden vækst i den øvrige del. LAG Viborg ønsker at skabe et helhedsbillede ud fra de udviklingsmuligheder, der gives inden for Landdistriktsprogrammet.

F1.3 Mennesker og livsvilkår

Nytænkende projekter:

- Fritid
- Kultur
- Fra by til land
- Børn – ældre - fælles aktiviteter
- Faciliteter – væresteder

Med fokus på børn og unge – og unge/børn og ældre i kultur og fritid bliver der åbnet op for tiltag, som er anderledes end de normale kommunale og øvrige offentlige tilbud. Det kan være en ny og anden tilgangsvinkel til aktiviteter, det kan være strukturen og organiseringen, der er anderledes end sædvane. Initiativer, hvor forskellige aldersgrupper er blandede, vil være oplagte indgange til at projektudvikle på. Med baggrund i ønsket om at tiltrække mange forskellige familietyper, er projektidéer som tager kultur, fritid, herunder idræt og sundhed ud i landsbyerne og i landdistrikterne en mulighed. Fokus på og smagning af sund mad, musik, teater, foredrag er oplagte aktiviteter. Forældrene til de mindre børn kan også være en del af målgruppen for sådanne aktiviteter. Mødesteder for børn og unge og samspil imellem børn/unge og landmændene kan udvikles. I det hele taget videreudvikling af eksisterende muligheder.

F1.4 Kultur og erhvervsmuligheder

- Branding og markedsføring af turismeprøder:
  - Fødevarer
  - Madsteder – egnretter
  - Kunst
  - Kultur
  - Nærturisme
- Erhverv med landbrug som medpart/medspiller
- Iværksættere i eksisterende ubenyttede bygninger
- Landsbykultur og landsbyidentitet
- Miljø og energi

Branding og markedsføring af turismeprøder

LAG Viborg ønsker at fokusere på udviklingen af nye turisme- og erhvervsmuligheder i landområderne og landsbyerne og støtte den stigende interesse for lokalt producerede kvalitetsfødevarer – gerne i samspil med kunst og kulturtilbud. Markedsføring af produkter er ofte en overset aktivitet i ”salgsprojekter” – som et led i skabelsen af bæredygtighed i erhvervsprojekter vil LAG Viborg prioritere dette område. Kunst og kulturerhverv/fritidserhverv giver en ekstra og attraktiv dimension til et landområde. Denne udvikling ønsker LAG Viborg at fremme. Udviklingen af egenskvalitetsfødevarer kan støttes. Såfremt andre erhverv i samarbejde med landbruget kan udvikle nye erhvervsmuligheder, ligger dette inden for strategiens opfyldelse. Iværksætteri i gamle landbrugsbygninger kan illustrere det stedløse potentiale. Nærturisme og oplevelsesøkonomi er med til at sætte fokus på særlige områder af kommunen. Landsbyernes og landområdernes udnyttelse af de stedbundne potentialer vil styrke interessen for og kendskabet til disse – med henblik på at tiltrække nye tilflyttere.

Landsbykultur og landsbyidentitet

Planlægningen af nybyggeri i landsbyerne er ofte præget af den samme tankegang, som

anvendes ved planlægningen af et nyt parcelhuskvarter. Det betyder, at det kan være svært at se fordelene ved at bo i en landsby frem for en større by. Der ydes derfor støtte til projekter, som sikrer værdierne i landsbykulturen ved nybyggeri og renovering af eksisterende bygninger.

Der kan være projekter, som medvirker til integration mellem landsby og nybyggede områder. Det kan være ved sikre, at nybyggeriet planlægges som en del af landsbyen i stedet for, at det bliver isolerede parcelhuskvarterer. Eller det kan være ved at skabe fælles aktiviteter, som f.eks. en kælkebakke, et bålsted eller måske en plads, hvor børnene kan spille bold eller lave andre sportslige ting.

Det kan også være tale om projekter, som medvirker til at fastholde eventuelle lokale karakteristika i byggestil, materialevalg eller andet. Og som derved sikrer forskellighed og lokal identitet i landsbyerne.

Ofte er landsbyerne isolerede øer i naturen. Projektforslag, som medvirker til at skabe adgang til naturen og sikre sammenhængen mellem landsbyen og den omgivende natur, er også velkomne.

Endvidere kan der være tale om forskønnelsesprojekter. Det kan være ”Fra skrot til kunst” projekter, nedrivning /renovering af gamle bygninger med henblik på et særligt formål, oprydning og initiativer, der fremmer rene byer og landskaber. Livet på landet må gerne afspejle de ting, der foregår – men der må også gerne være et indtryk af forskønnelse oven i dette.

Landsbyer, som er blottede for erhvervsmæssige aktiviteter, bliver ofte til sovebyer. Projektforslag, som medvirker til at fremme erhverv i landsbyerne, er meget velkomne.

F1.5 Det levende lokalsamfund

- Identitetsprocesser
- Udvikling af lederkræfter/skjulte talenter
- Bestyrelsestræning
- Samarbejde på tværs
- Socialt samvær på tværs
- Interessevaretagelse i forhold til kommune og region
- Mødesteder
- Netværk og erfaringsudveksling
- Borgerplaner

Med hensyn til udarbejdelse af borgerplaner er det (ifølge DFFE) kun muligt for LAG bestyrelser at opnå midler til sådanne. Den socio-økonomiske analyse viser, at Viborg Kommune dækker et geografisk meget stort område og mange mennesker med forskellig foreningskultur. I enkelte af de gamle kommuner har der igennem de senere år fundet en stor udvikling sted – andre steder er der ikke rigtigt sket noget. Indsatsområdet Det levende lokalsamfund er et ønske om at udvikle de menneskelige ressourcer i alle landområder inden for Viborg Kommune. Der er meget at erfaringsudveksle omkring, at samarbejde om (for eksempel i borgerplanerne, hvor mange har ens forslag til udvikling), skabelse af en Viborg Kommune identitet på landet og varetagelse af landdistriktsinteresserne over for offentlige instanser. Kompetenceudvikling af foreninger, bestyrelser og netværksmuligheder ligger også inden for dette indsatsområde. Udbygning af viden om projektplanlægning og styring er nødvendigt i disse ”projekttider” – og ikke kun inden for LAG, men også inden for alle de øvrige landdistriktsudviklingstiltag. Med visionen om at samarbejde på tværs af kommunegrænserne er der behov for kapacitet til at kunne planlægge og gennemføre sådanne tiltag.

F2. Kvantificerede målsætninger

Udgangspunktet for at udarbejde kvantificerbare mål på indsatsområderne er det nuværende niveau for tildeling af midler til LAG Viborg – det vil sige 2,9 mio. kr. årligt, hvoraf de 2,6 mio. tildeles projekter. Det forudsættes, at dette beløb bliver reguleret i forhold til den almindelige prisudvikling i Danmark. Det forventes, at de første projekter kan starte op i midten af 2008.

LAG Viborg ønsker/overvejer ud over de kvantificerbare indikatorer ligeledes at se på de mere kvalitative indikatorer, så som synlige effekter på forandring og udvikling. Har samarbejdsprojekter - både inden for kommunen og i projekter med partnere i andre kommuner - imellem 2007 og 2013 betydet et øget kendskab til andre lokalområder og måske yderligere øget samarbejde og erfaringsudveksling? Med hensyn til nytænkende og ”spændende” projekter for børn og unge, kan det bedst måles ved kvalitative interviews. Effekten af de gennemførte seminarer og erfaringsudvekslingsmøder vil løbende blive målt. De kvalitative indikatorer vil blive forsøgt udviklet yderligere undervejs i programmets levetid.

Med baggrund i ovenstående er det LAG Viborgs hensigt at måle resultaterne fra 2007 til 2013 på følgende vis:

De kvantificerede målsætninger på den overordnede målsætning i strategien:

- At der i alt bliver gennemført 60 til 70 projekter i hele programperioden fra 2007 til 2013. Det giver et gennemsnit på ca. 13 årlige projekter.
- At der er en nytænkende/skabende vinkel og en samarbejdsvinkel i en del af projekterne
- At imellem 1 og 3 foreninger/organisationer/private erhvervsvirksomheder og eventuelt en

- offentlig instans er aktivt involveret i hvert projekt.
- Ud af alle igangsatte og gennemførte projekter forventes det, at 60 % har gennemført 100 % af deres opstillede mål.

- Der er etableret 3 nye mødesteder
- Der er etableret 5 nye blivende netværk
- Der er gennemført 12 seminarer med udvikling af lokal kapacitet
- Der er gennemført 12 erfaringsudvekslingsmøder – også med et socialt indhold

Kvantificerbare målsætninger på indsatsområderne:

F1.3 Mennesker og livsvilkår

- 7 kulturprojekter og 7 fritidsprojekter (nogle forventes at have begge emner) er gennemført med blivende aktiviteter til følge
- I gennemsnit er 10 børn og unge aktivt involveret i hvert projekt
- I 3-4 af projekterne er der samarbejde mellem børn og ældre

F1.4 Kultur og erhvervsmuligheder

- 7 projekter inden for branding og markedsføring af turismeprodukter er gennemført
- 7 turisme/oplevelsesøkonomiprojekter er gennemført med blivende aktiviteter
- Af de igangsatte har 4 landbruget som medspiller
- Projekterne har medvirket til skabelse af 25 nye arbejdspladser/ deltidserhverv
- 5 kunstprojekter er gennemført
- 5 renoverings- og oprydningsprojekter er gennemført
- 5 landsbyidentitetsprojekter med henblik på fastholdelse af lokalidentitet er gennemført med succes
- Der er skabt 3 nye erhvervsmuligheder inden for fødevarereproduktion

F1.5 Det levende samfund

- Der er medvirket (fra LAG Viborgs bestyrelse) til udarbejdelsen af 7 nye borgerplaner

F3. Forventede aktiviteter

LAG Viborg ønsker at gøre en forskel med implementeringen af denne strategi, således at der kan opnås en ”lokal, helhedsorienteret og integreret udvikling” i Viborg Kommunes landdistrikter. Niveaue for udvikling afhænger af den samlede indsats fra alle parter, herunder Viborg Kommune og Region Midtjylland. Målsætningen for LAG Viborg er, at de gennemførte aktiviteter i høj grad vil bidrage til opfyldelsen af dette sigte udtrykt af Direktoratet for Fødevareerhverv. Dette vil først og fremmest ske igennem behandlingen og bevillingerne af projektansøgningerne inden for denne strategis målsætning og indsatsområder.

F3.1 Synlighed

Information til medlemmer og andre interesserede borgere om mulighederne inden for Landdistriktsprogrammet vil øge synligheden af arbejdet udført af LAG Viborg. Bestyrelsen har allerede fra begyndelsen nedsat en arbejdsgruppe med fokus på emnet kommunikation. Fra september 2007, hvor www.viborger.dk blev oprettet har LAG Viborg haft adgang til en hjemmeside. I februar 2008 vil LAG Viborg have egen hjemmeside med adressen www.lagviborg.dk

På denne vil følgende være at finde:

- Information om bestyrelsen, dagsordener og referater fra bestyrelsesmøder
- Information fra møder og seminarer afholdt i andet regi
- Udviklingsstrategien

- Vejledning vedrørende ansøgningsmuligheder og frister
- Henvisning til Borgerguiden under Demokratiudvalget i Viborg Kommune om øvrige finansieringsmuligheder
- Links til relevante informationskilder i Danmark og i udlandet
- Et Nyhedsbrev
- Information om afholdelse af møder og seminarer i LAG Viborg og andre relevante instanser
- Indmeldelse af nye medlemmer
- Idékasse

Et konkret initiativ som skal bidrage til mobilisering af lokale kræfter bliver en idékasse på LAG Viborgs kommende hjemmeside. Idékassens fornemmeste opgave bliver at inspirere landdistrikterne til at tage initiativ til nye tiltag, der kan styrke det lokale sammenhold og engagement i lokalområderne.

F3.2 Aktiviteter

Som et led i opstarten af LAG Viborgs aktiviteter vil der blive afholdt 4 informations- og debatmøder dækkende henholdsvis den østlige, den vestlige, den sydlige og den nordlige del af kommunens område. Disse afholdes vinter/forår 2008. Hovedbudskabet på møderne vil være information om udviklingsstrategien, debat om mulighederne for projektstøtte og rådgivning til projektidéer. Samtidigt vil foreninger og borgere fra de enkelte områder møde hinanden og indlede eller fortsætte netværksmuligheder og samarbejdsrelationer. Afholdelsen af informations- og debatmøder vil blive gentaget igennem programmets levetid.

Koordinator vil rådgive og vejlede potentielle projektansøgere i deres ansøgningsproces og henvise til mulige samarbejdspartnere. Koordinator vil ligeledes gøre ansøgere opmærksomme på gældende retningslinier og

kriterier for projekter inden for landdistriktsprogrammet. Hjælp til at indgå i netværk i og uden for kommunen vil også blive givet.

Koordinator vil rådgive projektholdere i implementeringsfasen af det bevilligede projekt – blandt andet til sikring af at projektets formål bliver opfyldt inden for de givne rammer.

Koordinator kan – i det omfang ressourcerne rækker – være opsøgende i forhold til foreninger og privatpersoner, der har vist interesse for midler fra LAG Viborg.

LAG Viborg kan indgå i samarbejdsprojekter i Danmark og internationalt inden for rammerne af egen udviklingsstrategi for at opnå resultater og inspiration.

Det forventes, at LAG Viborg vil søge midler fra Landdistriktsprogrammet til Kompetenceudvikling og informationskampagne (jvnf. Bekendtgørelserne om Nye arbejdspladser i landdistrikterne og Attraktive levevilkår i landdistrikterne).

LAG Viborg vil gøre en stor indsats for at udbrede budskabet om mulighederne for støtte til børn og unge projekter. Konkret er der tanker om at udskrive forskellige projektkonkurrencer, eksempelvis i samarbejde med det øvrige foreningsliv og skolerne. Prioriteringen af støttede projekter vil være på tiltag, der har svært ved at opnå støtte fra anden side.

G. Andre målsætninger

Visionen for LAG Viborg vil bidrage til en styrkelse af landdistrikterne i sammenhæng med Viborg Kommune, VækstForum og Region Midtjyllands udviklingsvisioner.

H. Budget og tidsplan

LAG midlerne til Viborg er på 2.876.121 kr. i 2007 og det samme for 2008. Det årlige drifts- og koordineringsbudget for LAG Viborg er baseret på de i 2007 og 2008 tildelte 300.000 kr. fra DFFE. Det forventes,

at dette beløb pristalsreguleres (mindst). Budgettet skal ses som et årligt "gennemsnitsbudget". I 2007 og 2008 er der ekstraordinære udgifter til opstart, udarbejdelse af strategi og afholdelse af flere bestyrelsesmøder end det forudses i et normalt år.

H.1 Budget pr år:

Koordinatorhonorar (360 timer pr. år)	180.000 kr.
Adm. (papir, telefon, IT, mv.)	12.000
Transport	36.000
Bestyrelsesmøder inkl. kørsel	20.000
Generalforsamling	10.000
Andre medlemsmøder	20.000
Hjemmeside	5.000
Revision og bestyrelsesadm.	17.000
<u>I alt</u>	<u>300.000 kr.</u>

Det forventede årlige budget for fordelingen af projektmidlerne imellem de tre indsatsområder er som følger:

Mennesker og livsvilkår	644.031 kr.
Kultur og erhvervs muligheder	1.288.060 kr.
<u>Det levende lokalsamfund</u>	<u>644.030 kr.</u>
<u>I alt projektbudget pr år</u>	<u>2.576.121 kr.</u>

Udgifter til mulige projekter og kompetenceudvikling i regi af LAG Viborg er ikke medregnet i ovenstående budget.

LAG Viborg vil hjælpe projektansøgere med at finde relevante midler til medfinansiering af budgetterne. LAG'en vil ikke selv ansøge om midler til medfinansiering af projekter.

I det omfang det er relevant vil der blive søgt EU-medfinansiering i Landdistriktsprogrammet til projekter finansieret fra f. eks.

Indenrigsministeriets Landdistriktspulje og Socialministeriets støtte til Byfornyelse.

H. 2 Tidsplan

Tidsplan for 2007 og 2008 er et realistisk bud over LAG Viborgs aktiviteter. For 2009 til 2013 er tidsplanen baseret på de formodede budgetter.

2007: Etablering af foreningen LAG Viborg med afholdelse af stiftende generalforsamling, valg af bestyrelse og formand. Indhentning af

informationer og input fra andre foreninger, Viborg Kommune og andre til indsendelse af forhåndsgodkendelse. Ansættelse af koordinator og begyndende udarbejdelse af udviklingsstrategi. Etablering af hjemmeside.

2008: Færdiggørelse af Udviklingsstrategi med godkendelse hos relevante myndigheder. Udarbejdelse af retningslinier og kriterier for projektansøgere. Gennemførelse af 4 informationsmøder i begyndelsen af året. 3 ansøgningsrunder til projektansøgere. Frister for indgivelse og behandling af ansøgninger vil blive meddelt på LAG Viborgs hjemmeside. Koordinator vil rådgive projektansøgere.

2009 – 2013: 4 ansøgningsrunder årligt, hvor datoerne for bestyrelsens behandling af ansøgningerne vil blive offentliggjort på hjemmesiden. Opfølgning på informationsmøderne fra 2007. Gennemførelse af kurser og temamøder for potentielle projektansøgere. Koordinator vil rådgive projektansøgere.

De opstillede kvantificerbare indikatorer på målsætningen vil løbende blive brugt til at følge programmets udvikling og til at sikre, at udviklingsstrategiens målsætning opfyldes. De kvalitative indikatorer vil sikre, at programmet også kan følges på de mere adfærds- og holdningsprægede forandringer.

I 2010 vil en særlig midtvejsevaluering blive gennemført sammen med en eventuel afsluttende evaluering i 2013.

Gennemførelsen af begge evalueringer forudsætter, at DFFE forøger det tildelte budget til LAG Viborg med det nødvendige beløb til planlægning og gennemførelse. LAG Viborg prioriterer at få gennemført midtvejsevalueringen for at kunne bruge dennes anbefalinger til gennemførelsen af den sidste halvdel af programmet, herunder eventuelt at revurdere og ændre udviklingsstrategien.

Projektansøgere vil igennem hele perioden modtage rådgivning fra idé til projekt sammen med mulig henvisning til netværk og samarbejdspartnere. Koordinatoren vil ikke skrive på deres ansøgninger – heller ikke til andre finansieringsmuligheder. Information om mulige andre fonde, offentlige midler og andet vil blive givet til projektansøgere.

I Eventuelle bemærkninger

Der er ingen yderligere bemærkninger ud over, at gennemførelsen af udviklingsstrategien bygger på at de aftalte midler, bekendtgørelser og øvrige aftaler imellem Direktoratet for FødevareErhverv og LAG'erne er til stede.

*****

For yderligere oplysninger, kontakt venligst

Koordinator for LAG Viborg

Kirsten Malling Olsen

Tlf. 25 47 65 62

E-mail adresse bakmallings@oncable.dk (LAG Viborg får egen hjemmeside, hvorefter koordinator får ny mailadresse).